

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

15 maja 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Krzysztof Wesołowski (przewodniczący)

SSN Adam Doliwa (sprawozdawca)

SSN Jacek Grela

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 15 maja 2025 r. w Warszawie
skarg kasacyjnych syndyka masy upadłości S. spółki akcyjnej w upadłości
likwidacyjnej w G. oraz P. spółki
z ograniczoną odpowiedzialnością w G.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Gdańsku
z 11 stycznia 2022 r., I AGa 176/21,
w sprawie z powództwa syndyka masy upadłości S. spółki akcyjnej w upadłości
likwidacyjnej w G.
przeciwko P. spółce z ograniczoną odpowiedzialnością
w G.
o zapłatę,

- 1. oddała obie skargi kasacyjne;**
- 2. znosi wzajemnie między stronami koszty postępowania kasacyjnego.**

Adam Doliwa
[dr]

Krzysztof Wesołowski

Jacek Grela

UZASADNIENIE

Powód syndyk Masy Upadłości S. spółki akcyjnej w upadłości likwidacyjnej w G. pozwem z 28 listopada 2019 r. wystąpił do Sądu Okręgowego w Gdańsku o orzeczenie nakazem zapłaty w postępowaniu upominawczym, aby pozwana P. spółka z ograniczoną odpowiedzialnością w G. zapłaciła powodowi kwotę 1 104 698,70 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 maja 2018 r. do dnia zapłaty.

Sąd Okręgowy w Gdańsku wyrokiem z 15 czerwca 2021 r. oddalił powództwo (pkt I) i orzekł o kosztach postępowania (pkt II).

Sąd pierwszej instancji wskazał, że w ramach prowadzonego postępowania upadłościowego syndyk zawierał liczne umowy z podmiotami gospodarczymi. W ramach tej działalności powód wykonywał usługi polegające między innymi na remoncie i naprawach statków. Zgodnie z wymogami umów zawieranych przez powoda z zamawiającymi te usługi, obowiązkiem powoda było wniesienie w pieniądzu zabezpieczenia prawidłowego wykonania umów, na okres udzielenia gwarancji jakości określony w umowie. Zabezpieczeniem były kaucje lub gwarancje pieniężne, które powód wpłacał na rzecz kontrahentów przy zawarciu umowy. W przypadku gdyby powód wykonał umowę należycie po upływie gwarancji wskazanym w umowie, wówczas wskazane kaucje lub gwarancje podlegały zwrotowi na rzecz powoda.

W 2017 r. powód ogłosił regulamin przetargu nieograniczonego na sprzedaż przedsiębiorstwa upadłej S. spółki akcyjnej w G. Regulamin ten w pkt. B.5 wskazywał między innymi, że wraz z przejęciem praw i składników majątku „nabywca zobowiązuje się do udzielenia gwarancji i rękojmi lub innych zobowiązań o charakterze gwarancyjnym, które odnoszą się do przejmowanych praw zgodnie z obowiązującymi umowami”. Regulamin ten wiązał oferenta.

Pozwana spółka nabyła przedsiębiorstwo na podstawie umowy przeniesienia własności przedsiębiorstwa z 20 grudnia 2017 r. W § 4 ust. 2 pkt 2 umowy strony określiły, że w skład przedsiębiorstwa nie wchodzi między innymi: środki pieniężne

w kasie i na rachunkach bankowych przedsiębiorstwa, a także wierzytelności pieniężne, w szczególności o zapłatę wierzytelności istniejących wymagalnych i niewymagalnych, w tym z tytułu zapłaty za wykonane roboty i usługi w ramach prowadzonej działalności gospodarczej, a także roszczenia o zwrot kaucji i innych kwot wpłaconych w ramach udzielonych gwarancji i rękojmi, wpłaconych wadium oraz roszczeń o podobnym charakterze; należności, z zastrzeżeniem należności z tytułu umów wskazanych w § 4 ust. 3 umowy; zobowiązania upadłego i syndyka.

W ustępie 4 umowy strony postanowiły, że wraz z nabyciem w ramach sprzedaży przedsiębiorstwa ogółu praw i wierzytelności syndyka masy upadłości wynikających z umów i kontraktów obowiązujących w dacie zawarcia umowy, nabywca zwalnia sprzedawcę ze zobowiązań towarzyszących prawom i wierzytelnościom w ramach tych tytułów prawnych. Dalej w ustępie 5 wskazano, że wraz z przejęciem praw i składników nabywca przedsiębiorstwa udziela gwarancji i rękojmi związanych z przejmowanymi prawami i składnikami, które wynikają z obowiązujących umów, których wykaz stanowi załącznik nr 10.

8 stycznia 2018 r. pomiędzy P. spółką z ograniczoną odpowiedzialnością w W., jako sprzedawcą, a S. w upadłości likwidacyjnej, jako dotychczasowym odbiorcą, oraz P. spółką z ograniczoną odpowiedzialnością, jako „nowym odbiorcą”, została zawarta umowa przeniesienia praw i obowiązków. Sprzedawca i dotychczasowy odbiorca zgodnie oświadczyli, że pozostają stronami umowy kompleksowej nr [...] z 30 września 2015 r. Dotychczasowy odbiorca z dniem 1 stycznia 2018 r. przeniósł na nowego odbiorcę wszelkie prawa i obowiązki wynikające z w.w umowy. Strony tej umowy powołały się na umowę sprzedaży przedsiębiorstwa z 20 grudnia 2017 r.

Pismem z 31 sierpnia 2018 r. syndyk masy upadłości S. w G. wystąpił do P. o zwrot kaucji w wysokości 200 000 zł wraz z odsetkami, powołując się na umowę nr [...]. Wezwana w odpowiedzi zawartej w piśmie z 10 września 2018 r. uznała żądanie zwrotu kaucji za niezasadne, z powodu zawarcia umowy przeniesienia praw i obowiązków w dniu 8 stycznia 2018 r.

Komenda P.W. w G. 2 marca 2018 r. zawarła porozumienia z udziałem S. w upadłości likwidacyjnej oraz P., w szczególności dotyczyły one

umowy: (...) z dnia 4 lipca 2017 r. (...), (...) z 4 lipca 2017 r. (...), (...) z dnia 4 lipca 2017 r. (...). W § 2 każdego porozumienia strony zgodnie postanowiły, że zwrot zabezpieczenia należytego wykonania umów nastąpi na rachunek pozwanej.

Poza zakresem umowy zbycia przedsiębiorstwa pozostały posiadane przez syndyka zasoby pieniężne, oraz wierzytelności syndyka, wymagalne i niewymagalne, których przedmiotem były świadczenia pieniężne, w tym z tytułu kwot wnoszonych jako kaucje w ramach udzielonych gwarancji i rękojmi, ale także wadiów oraz „świadczeń o podobnym charakterze”. Nabywca przedsiębiorstwa „udzielił przy tym gwarancji i rękojmi związanych z przejmowanymi prawami i składnikami, które wynikają z obowiązujących umów, których wykaz stanowi Załącznik nr 10 do umowy”. Nabywca przedsiębiorstwa „zwolnił” także sprzedawcę „ze zobowiązań towarzyszących prawom i wierzytelnościom w ramach przedmiotowych tytułów prawnych”, i przyjął odpowiedzialność za to, że wierzyciele sprzedawcy nie będą domagać się od niego spełnienia świadczeń, zgodnie z treścią art. 392 k.c.

Sąd Okręgowy uznał, że postanowienia umowy nie zawierały jednoznacznych postanowień co do tego, jaka ma być dalsza procedura w związku z przenoszeniem umów i obowiązków z nich wynikających, i pozostawieniem sprzedawcy wierzytelności z tytułu wniesionych kaucji. W szczególności w umowie przeniesienia własności przedsiębiorstwa i umowach ją poprzedzających nie zostało zamieszczone żadne postanowienie, które przesądzałby, zgodnie z oczekiwaniem powoda, że kupujący przedsiębiorstwo winien wnieść samodzielnie jakiegokolwiek kaucje, czy kwoty na poczet zabezpieczeń.

Zdaniem Sądu Okręgowego, umowa stron nie zawierała obowiązku świadczenia ze strony nabywcy przedsiębiorstwa, czy to na rzecz zbywcy, czy podmiotów trzecich, z tytułu zabezpieczeń umownych czy „kaucji”. Sąd pierwszej instancji stwierdził, że z powoływanych przez powoda umów nie można w żadnej mierze wywodzić bezpośredniego obowiązku zapłaty pozwanej na rzecz powoda z tytułu „zabezpieczeń” albo „kaucji” do umów.

Sąd Okręgowy w zakresie wykładni postanowień umowy o dostawę gazu i wpłaconej przez powoda kwoty zabezpieczenia wskazał, że rodzaj wniesionej kaucji

nie był związany z gwarancją ani rękojmią, gdyż powód nie był sprzedawcą ani wykonawcą przedmiotu umowy, gdzie mógłby udzielić gwarancji. Kaucja nie stanowiła wadium, jak wyszczególniły to strony w umowie. W niniejszej sprawie w żadnej z umów strony nie zawarły żadnego bezpośredniego postanowienia, które stanowiłyby o tym, że pozwana do takich czynności jest zobowiązana.

Powód nie wykazał, że pozwana nienależycie wykonywała umowę, skoro nie wykazał, by pozwana miała umowny obowiązek świadczenia pieniężnego w postaci wniesienia kaucji do przejmowanych umów. Zdaniem Sądu pierwszej instancji powód nie wykazał, czy, oraz w jakim stopniu poniósł szkodę przez to, że pozwana nie dokonała zapłaty kaucji oraz gwarancji już wcześniej zapłaconego zabezpieczenia majątkowego. Po stronie powoda nadal funkcjonują roszczenia, które kierować może do dysponującymi kwotami zabezpieczeń, a wynikają one z faktu wniesienia przez powoda kwot na poczet kaucji, które nie zostały dotychczas wypłacone, a wierzytelności z tego tytułu nie zostały zbyte w ramach sprzedaży przedsiębiorstwa.

Sąd pierwszej instancji uznał, że przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu nie znajdują zastosowania w sprawie, gdyż pozwana nie jest wzbogacona kosztem powoda, bez podstawy prawnej, w szczególności z tytułu i w wysokości kaucji, które powód wniósł na rzecz innych podmiotów prawa.

Wyrokiem z 11 stycznia 2022 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku na skutek apelacji powoda zmienił wyrok Sądu Okręgowego w Gdańsku w ten sposób, że zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 337 145,36 zł z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od kwoty 57 072,31 zł od dnia 14 marca 2020 r. do dnia zapłaty, od kwoty 26 340,19 zł od dnia 5 sierpnia 2020 r. do dnia zapłaty, od kwoty 253 732,86 zł od dnia 6 listopada 2020 r. do dnia zapłaty oraz oddalił powództwo w pozostałej części, i zasądził od pozwanej na rzecz powoda kwotę 12 250,50 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania (pkt I); oddalił apelację w pozostałej części (pkt II) oraz orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego (pkt III).

Sąd drugiej instancji wskazał, że zgodnie z treścią § 4 ust. 2 pkt 2 umowy zbycia przedsiębiorstwa, wierzytelności powoda z tytułu zwrotu kaucji i innych kwot wpłaconych w ramach udzielonych gwarancji i rękojmi, wpłaconych wadium oraz

roszczeń o podobnym charakterze, nie były przedmiotem sprzedaży. Warunek zwrotu tego rodzaju zabezpieczenia prawidłowego wykonania umowy, kwoty z tytułu kaucji, należą się powodowi a nie pozwanej. Warunkiem wypłaty kaucji jest wymagalność tego rodzaju świadczenia oraz to, czy nie doszło do potrącenia takiej wierzytelności przez uprawnionego z udzielonej gwarancji (realizacji kaucji). Z umowy nie wynika, że warunkiem zwrotu na rzecz powoda kwot z tytułu kaucji lub gwarancji ma być zapłata takiej należności przez pozwaną (nabywcę) na rzecz uprawnionego z gwarancji lub kaucji. Z umowy sprzedaży przedsiębiorstwa, ani też z umów towarzyszących tej transakcji nie wynika, że nabywca przedsiębiorstwa ma wpłacić kwoty z tytułu kaucji na rzecz kontrahentów powoda, w celu dokonania zwrotu kaucji przez te podmioty na rzecz powoda. Wprawdzie w ust. 4 § 4 umowy sprzedaży przedsiębiorstwa strony postanowiły, że wraz z nabyciem w ramach sprzedaży przedsiębiorstwa ogółu praw i wierzytelności syndyka masy upadłości wynikających z umów i kontraktów, obowiązujących w dacie zawarcia umowy, nabywca zwalnia sprzedawcę ze zobowiązań towarzyszących prawom i wierzytelnościom w ramach przedmiotowych tytułów prawnych, zaś w ustępie 5 wskazano, że wraz z przejęciem praw i składników nabywca przedsiębiorstwa udziela gwarancji i rękojmi związanych z przejmowanymi prawami i składnikami, które wynikają z obowiązujących umów, których wykaz stanowi załącznik nr 10, to jednak taki obowiązek nabywcy *expressis verbis* nie obejmuje zapłaty kaucji, które już zostały uiszczone przez sprzedawcę przedsiębiorstwa. Przeniesienie własności środków pieniężnych na uprawnionego jest istotą kaucji gwarancyjnej (zob. wyrok SN z 25 maja 2016 r., V CSK 481/15).

Jeżeli nabywca miał zwolnić powoda z zobowiązania, to w przypadku kaucji zostało ono już wykonane i nie istnieje, natomiast udzielenie gwarancji i rękojmi (§ 4 ust. 5) nie oznacza samo w sobie, że nabywca ma obowiązek wykonania istniejącego już zabezpieczenia w postaci kaucji gwarancyjnej; zwłaszcza, że sprzedawca przedsiębiorstwa ma zastrzeżone prawo domagania się zwrotu kaucji od uprawnionego z gwarancji lub kaucji (§ 4 ust.2). Poza tym, skoro § 4 ust. 4 umowy mówi o zwolnieniu powoda ze zobowiązań, oznacza to, że zwolnienie dotyczy obowiązków niewykonanych przez powoda, a nie już spełnionych. Taki wniosek wynika z ust. 7 § 4, według którego „w związku z treścią ust. 4-6 nabywca jest

odpowiedzialny za to, że wierzyciele sprzedającego nie będą domagać się od niej świadczeń, zgodnie z art. 392 k.c. Zgoda wierzycieli na zmianę dłużnika ze sprzedającej na nabywcę powoduje skutki zwolnienia z długu w trybie art. 519 § 1 pkt 2 k.c.”.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego przyjęcie przez pozwaną obowiązku świadczenia na rzecz podmiotów trzecich (uprawnionych z tytułu gwarancji lub kaucji), nazywanego przez powoda „podstawieniem kaucji/gwarancji”, wymagało precyzyjnego wskazania w umowie sprzedaży przedsiębiorstwa.

W ocenie Sądu Apelacyjnego, dopóki pozwana nie otrzyma od uprawnionego z tytułu kaucji gwarancyjnej kontrahenta zwrotu kaucji należnej powodowi, nie jest wzbogacona. Na rzecz pozwanej nie zostało spełnione świadczenie z tytułu kaucji (art. 410 § 2 k.c.) i ma ona podstawę do wstąpienia do umów, w których kaucja została ustanowiona. Istnieje zatem podstawa prawna, w postaci umowy sprzedaży przedsiębiorstwa, do kontynuowania takiej umowy z udziałem pozwanej, co wyłącza bezpodstawne wzbogacenie (art. 405 k.c.). Zatem dopiero gdyby pozwana otrzymała zwrot kaucji od kontrahenta (zamawiającego), byłaby bezpodstawnie wzbogacona, ponieważ według umowy uprawnienie do kaucji pozostało przy sprzedawcy z mocy wyłączenia tego składnika z przedsiębiorstwa będącego przedmiotem sprzedaży.

Sąd Apelacyjny uznał, że prawo do otrzymania zwrotu tej kaucji zachowuje powód, gdyż wierzytelność z tego tytułu została wyłączona z przedmiotu sprzedaży przedsiębiorstwa, jako roszczenie o podobnym charakterze co kaucja gwarancyjna związana z uprawnieniami wynikającymi z rękojmi i gwarancji (§ 4 ust.2 pkt 2). W świetle postanowień umowy nie ma jednak podstaw do żądania zapłaty równowartości kaucji z tego tytułu przez pozwaną, tylko dlatego, że wymagalność zwrotu takiej kwoty nie jest znana. Takie zobowiązanie pozwanej, wynikające ze spełnionego już przez powoda świadczenia (art. 392 k.c.) nie wynika z umowy sprzedaży przedsiębiorstwa, zaś wykładnia umowy nie może służyć do uzupełnienia umowy o pominięte przez stronę, a korzystne dla niej stwierdzenia, lub usunięcia dostrzeżonych przez nią dopiero *ex post* postanowień dla niej niekorzystnych (zob. wyrok SN z 15 lipca 2021 r., I CSKP 90/21). Co więcej, powód nie zadbał

o interes masy upadłości przy sporządzaniu umowy z 8 stycznia 2018 r., gdzie była okazja do uregulowania tej kwestii.

Sąd Apelacyjny przyjął, że z zaoferowanego oświadczenia Komendy P.W. z 1 marca 2021 r. o zwrocie zabezpieczenia należytego wykonania umowy i potwierdzenia rozliczenia wadium wynika, że Komendant P. W. dokonał zwrotu środków dotyczących zabezpieczenia należytego wykonania na konto pozwanej w łącznej kwocie 337 148,36 zł.

Sąd Apelacyjny miał na uwadze, że pozwana nie kwestionowała, iż powód dokonał zabezpieczenia prawidłowego wykonania umów wobec Komendy P.W. w łącznej kwocie 433 265,74 zł, oraz że Komenda P.W. potwierdziła stan zadłużenia z tego tytułu, wskazując na wypłaty na rzecz pozwanej, a także i to, że pozwana - zwłaszcza w odpowiedzi na dowody załączone do apelacji - skutecznie nie podważyła prawdziwości tych dokumentów, w tym znaczeniu, iż nie wykazała, że wymienione wpłaty nie dotyczyły zwrotu zabezpieczeń ustanowionych przez powoda, oraz że w rzeczywistości tych środków nie uzyskał.

Sąd Apelacyjny ustalił, że Komendant P.W. zwrócił na rzecz pozwanej środki z tytułu gwarancji prawidłowego wykonania umowy. Tego rodzaju roszczenia nie weszły w skład przedsiębiorstwa będącego przedmiotem sprzedaży w postępowaniu upadłościowym (§ 4 ust.2 pkt 2). Zdaniem Sądu Apelacyjnego do odmiennych wniosków nie może prowadzić treść trójstronnych porozumień zawartych między syndykiem, pozwaną i Komendantem P.W. z dnia 2 marca 2018 r. Po pierwsze, umowa sprzedaży przedsiębiorstwa nie przewidywała wyjątków w zakresie wyłączenia ze sprzedaży roszczeń o zwrot kaucji. Po drugie, porozumienia nie mogły obejmować zbycia wierzytelności z tego tytułu, albowiem taka czynność prawna, bez zgody sędziego komisarza na podstawie art. 206 pkt 4 i art. 213 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe - w brzmieniu obowiązującym w chwili wszczęcia postępowania upadłościowego S. (zob. art. 449 ustawy z 15 maja 2015 r. - Prawo restrukturyzacyjne, tekst jedn. Dz.U. z 2021 r., poz.1588) stanowiącej warunek prawny (*conditio iuris*), była bezskuteczna. Po trzecie, § 2 porozumień („Zamawiający dokona zwrotu zabezpieczenia należytego wykonania umowy, o którym mowa w § 10 umowy zamawiającym na rachunek P. Sp.

z o.o.”) nie przesądza, że wierzytelność z tego tytułu przeszła na pozwanego, gdyż wskazuje tylko sposób spełnienia świadczenia przez Komendanta P.W., natomiast w żaden sposób nie zmienia warunków sprzedaży przedsiębiorstwa.

Sąd drugiej instancji uznał, że skoro powód wpłacił kaucję na rzecz Komendy P.W., to nie ma racjonalnych względów, które przemawiałyby za pozostawieniem związanych z kaucją środków przy pozwanej, gdyż tego typu roszczenia zostały wyłączone ze sprzedaży zakupionego przez pozwaną przedsiębiorstwa. W związku z tym pozwana była jedynie uprawniona do przyjęcia zwrotu zabezpieczenia (kaucji) od Komendy P.W., natomiast powinna rozliczyć się tych środków stosowanie do § 2 ust. 2 pkt 2 umowy sprzedaży przedsiębiorstwa.

Od wyroku Sądu Apelacyjnego skargę kasacyjną wywiodły obie strony.

Powód zarzucił naruszenie prawa materialnego tj. art. 151 ust. 1-3 ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. Prawo zamówień publicznych; art. 392, art. 519 § 1 pkt 2, art. 471, art. 6, art. 65 k.c. w zw. z § 4 umowy przeniesienia w własności przedsiębiorstwa; art. 405 i art. 410 § 2, tj. 476 i art. 477 § 1, art. 481 § 1 oraz art. 455 k.c.

Skarga kasacyjna pozwanej zarzuciła naruszenie prawa procesowego, które miało wpływ na wynik postępowania, tj. art. 381 i 382 w zw. z art. 245 i 227 k.p.c., oraz naruszenie prawa materialnego, tj.: art. 65 § 1 i 2 k.c. w zw. z § 2 porozumień zawartych w dniu 2 marca 2018 r. o nr (...), (...), (...), art. 206 ust. 1 pkt 3, 4 i 6 i art. 213 ust. 1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe w brzmieniu poprzednio obowiązującym (do 1 stycznia 2016 r., zwane dalej „Pr.Upadł.”) w zw. z art. 449 ustawy z dnia 15 maja 2015 r. - Prawo restrukturyzacyjne.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skargi kasacyjne nie zasługiwały na uwzględnienie.

W pierwszej kolejności należy wskazać, że skarżący powód nieprecyzyjne sformułował podstawy kasacyjne. Zarzucając w skardze kasacyjnej naruszenie prawa materialnego nie można poprzestać jedynie na konkretyzacji podstawy przez wskazanie przepisu prawa, który został naruszony, lecz nadto należy zawsze określić,

czy przepis ten został błędnie wyłożony lub niewłaściwie zastosowany (por. m.in. wyrok SN z 5 lipca 2006 r., IV CSK 127/06; wyrok SN z 5 grudnia 2006 r., II CSK 274/06).

W zakresie naruszenia art. 476 i art. 477 § 1 k.c. powód nie wskazał, na czym polega naruszenie tych przepisów, a jedynie ograniczył się do wyartykułowania postaci naruszenia tych artykułów, bez wyjaśnienia na czym one polegają. W związku z tym zarzuty te nie zasługiwały na uwzględnienie.

Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego umowa kaucji gwarancyjnej jest umową kauzalną (prawną przyczyną przysporzenia jest zabezpieczenie wierzytelności) i realną, na podstawie której kaucjodawca przekazuje określoną ilość pieniędzy, a kaucjobiorca może z nich korzystać, i zobowiązuje się do ich zwrotu na warunkach wskazanych w umowie. Nosi ona zatem cechy depozytu nieprawidłowego. Następuje przeniesienie własności przedmiotu kaucji, które jest połączone z władztwem, czyli konieczne jest przeniesienie posiadania rzeczy. Kaucja ma również charakter akcesoryjny, gdyż jest ściśle związana ze stosunkiem prawnym, który zabezpiecza. Dający kaucję gwarancyjną przekazuje określoną kwotę na rachunek biorącego, a biorący jest uprawniony do zaspokojenia z kaucji gwarancyjnej swoich roszczeń lub do zwrotu kaucji w przypadkach wskazanych w umowie stron. Tym samym istota kaucji gwarancyjnej, sprowadza się do tego, że określona kwota zostaje przekazana uprawnionemu w celu zabezpieczenia wierzytelności. Ustanawiający kaucję jest zobowiązany do tego, aby uprawniony z kaucji mógł otrzymać kwotę kaucji, czyli tyle, ile przewidziano w umowie o jej ustanowieniu (zob. wyroki SN: z 7 kwietnia 2017 r. V CSK 428/16; z 12 marca 2021 r. V CSKP 14/21).

W niniejszej sprawie ustalono, że powodowi przysługuje prawo do otrzymania zwrotu kaucji, gdyż wierzytelność z tego tytułu została wyłączona z przedmiotu sprzedaży (przedsiębiorstwa), jako roszczenie o podobnym charakterze co kaucja gwarancyjna, związana z uprawnieniami wynikającymi z rękojmi i gwarancji (§ 4 ust.2 pkt 2). Sąd drugiej instancji prawidłowo uznał, że nie ma podstaw do żądania zapłaty równowartości kaucji z tego tytułu przez pozwaną, z uwagi na to, iż wymagalność zwrotu takiej kwoty nie jest znana. Nie ulega wątpliwości, że

zobowiązanie pozwanej biorące się ze spełnionego już wcześniej przez powoda świadczenia nie wynika z umowy sprzedaży przedsiębiorstwa, zaś wykładnia umowy nie może służyć do jej uzupełnienia o pominięte przez stronę, a korzystne dla niej stwierdzenia lub do usunięcia dostrzeżonych przez nią dopiero *ex post* postanowień dla niej niekorzystnych (zob. wyrok SN z 15 lipca 2021 r., I CSKP 90/21).

Należy wskazać, że przyjęcie przez pozwaną obowiązku świadczenia na rzecz podmiotów trzecich (uprawnionych z tytułu gwarancji lub kaucji), nazywanego przez powoda „podstawieniem kaucji/gwarancji”, wymagało precyzyjnego wskazania w umowie sprzedaży przedsiębiorstwa. Przyjęcie takiego świadczenia nie zostało określone w umowie ani co do wysokości, ani co do terminu jego spełnienia. Decyzja o zwrocie kaucji powodowi zależeć miała do podmiotów uprawnionych z gwarancji/kaucji. Pozwana przejmowała kontakty zawarte przez powoda (sprzedawcę) i wynikające z tego prawa i obowiązki.

W interesie sprzedawcy było odzyskanie tych kwot i takie prawo zostało mu zagwarantowane w § 4 ust. 2 pkt 2 umowy, przez wyraźne wyłączenie ich z przedmiotu sprzedaży. Powód będzie mógł domagać się zwrotu kaucji po okresie gwarancji i w ten sposób jego interes będzie zaspokojony.

W związku z tym należy stwierdzić, że w razie niewykorzystania kaucja podlega zwrotowi i zabezpiecza interesy zamawiającego. Zgodnie z treścią § 4 ust.2 pkt 2 umowy sprzedaży przedsiębiorstwa, wierzytelności powoda z tytułu zwrotu kaucji i innych kwot wpłaconych w ramach udzielonych gwarancji i rękojmi, wpłaconych wadium oraz roszczeń o podobnym charakterze nie były przedmiotem sprzedaży.

Sąd drugiej instancji trafnie przyjął, że w sytuacji, gdy pozwana nie otrzymała od uprawnionego z tytułu kaucji gwarancyjnej kontrahenta zwrotu kaucji należnej powodowi, nie można uznać, że została wzbogacona. W sprawie ustalono, że na rzecz pozwanej nie zostało spełnione świadczenie z tytułu kaucji i pozwana miała podstawę do wstąpienia do umów, w których kaucja została ustanowiona, co wynika z umowy sprzedaży przedsiębiorstwa. W związku z tym istnieje podstawa prawna do kontynuowania takiej umowy z udziałem pozwanej, co wyłącza bezpodstawne wzbogacenie (art. 405 k.c.). Natomiast gdyby pozwana otrzymała zwrot kaucji od

kontrahenta (zamawiającego), to wówczas byłaby bezpodstawnie wzbogacona, gdyż uprawnienie do kaucji pozostało przy sprzedawcy, z mocy wyłączenia tego składnika z przedsiębiorstwa będącego przedmiotem sprzedaży.

Niezasadny okazał się, zawarty w skardze kasacyjnej powoda, zarzut naruszenia art. 481 § 1 k.c. oraz art. 455 k.c., gdyż pozwana nie dysponowała środkami powoda 1 maja 2018 r., a więc w dacie wymagalności wskazanej w pozwie. Sąd drugiej instancji słusznie ustalił, że powód wezwał pozwaną do zapłaty (art. 455 k.c.), zaś w trakcie postępowania roszczenie stało się wymagalne na podstawie art. 405 k.c. i uwzględnił ten stan przy rozstrzygnięciu (art. 316 § 1 k.p.c.). W związku z tym należy uznać, że Sąd drugiej instancji prawidłowo zasądził ustawowe odsetki za opóźnienie na podstawie art. 481 k.c. z upływem 7 dnia, od kiedy środki pieniężne pochodzące z Komendy P.W. w G. z tytułu zwrotu zabezpieczeń wykonania umowy wpływały na rachunek pozwanej.

Zarzut pozwanej dotyczący naruszenia art. 381 i 382 w zw. z art. 245 i 227 k.p.c. nie mógł zostać uwzględniony. Art. 381 k.p.c. reguluje dopuszczalność nowości w postępowaniu dowodowym przed sądem odwoławczym. Sąd drugiej instancji jest zobowiązany na wniosek strony uzupełnić materiał dowodowy, jeżeli jest to konieczne do rozstrzygnięcia sprawy. Jest również uprawniony do pominięcia nowych faktów i dowodów zgłoszonych w postępowaniu apelacyjnym, gdy zachodzą przesłanki z art. 381 k.p.c. Strona postępowania nie może stopniować przedstawienia materiału dowodowego, ale nie można też wykluczyć, że apelujący dowiódł się o potrzebie powołania nowych dowodów dopiero po wydaniu wyroku przez sąd pierwszej instancji. Skuteczność zgłoszenia przed sądem drugiej instancji nowego dowodu - na podstawie art. 381 k.p.c. - uzależniona jest od wykazania, że strona nie mogła go powołać w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, albo że potrzeba jego zgłoszenia wynikła później. Samo twierdzenie strony, że dowód nie był jej znany na etapie postępowania pierwszoinstancyjnego, nie jest wystarczające (zob. wyroki SN: z 2 grudnia 1997 r., I PKN 408/97; z 9 września 1998 r., II UKN 183/98, i z 29 stycznia 2002 r., V CKN 721/00, OSNC 2002, Nr 12, poz. 153). Strona powinna zatem przynajmniej uprawdopodobnić wystąpienie okoliczności, o których mowa w art. 381 k.p.c. Natomiast obowiązkiem sądu drugiej instancji jest dokonanie wszechstronnej oceny wykazanych przez stronę okoliczności z punktu

widzenia zasad omawianego przepisu, podjęcie decyzji o dopuszczeniu bądź pominięciu nowych faktów czy dowodów oraz uzasadnienie swojej decyzji w tym przedmiocie (zob. postanowienie SN z 18 października 2001 r., IV CKN 481/00 i wyrok SN z 7 marca 2003 r., I CKN 94/01, oraz wyrok SN z 15 czerwca 2022 r., II CSKP 376/22).

W świetle powyższego należy stwierdzić, że Sąd drugiej instancji prawidłowo uwzględnił pismo powoda, które zostało sporządzone po wydaniu zaskarżonego wyroku i dotyczyło istotnej kwestii dla wydania odpowiadającego rzeczywistemu stanowi rzeczy rozstrzygnięcia (art. 381 k.p.c.). W sprawie ustalono, że Komendant P.W. zwrócił na rzecz pozwanej środki z tytułu gwarancji prawidłowego wykonania umowy. Tego rodzaju roszczenia nie weszły w skład przedsiębiorstwa będącego przedmiotem sprzedaży w postępowaniu upadłościowym (§ 4 ust.2 pkt 2). Sąd drugiej instancji prawidłowo uznał, że § 2 porozumienia, w świetle którego „Zamawiający dokona zwrotu zabezpieczenia należytego wykonania umowy, o którym mowa w § 10 umowy zamawiającym na rachunek P. Sp. z o.o.” nie przesądza, że wierzytelność z tego tytułu przeszła na pozwaną, ponieważ wskazuje tylko sposób spełnienia świadczenia przez Komendanta P.W., jednak w żaden sposób nie zmienia warunków sprzedaży przedsiębiorstwa.

Sąd Apelacyjny prawidłowo uznał, że umowa sprzedaży przedsiębiorstwa nie przewidywała wyjątków w zakresie wyłączenia ze sprzedaży roszczeń o zwrot kaucji, jak również porozumienia nie mogły obejmować zbycia wierzytelności z tego tytułu, gdyż taka czynność prawna, bez zgody sędziego komisarza na podstawie art. 206 pkt 4 i art. 213 ust.1 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. Prawo upadłościowe - w brzmieniu obowiązującym w chwili wszczęcia postępowania upadłościowego S. S.A. (zob. art. 449 ustawy z 15 maja 2015 r. - Prawo restrukturyzacyjne, tekst jedn. Dz.U. z 2021 r., poz.1588) stanowiącej warunek prawny, była bezskuteczna. Wskazać należy, że art. 206 Pr.upadł. zawiera katalog czynności, których bez zezwolenia rady wierzycieli wykonać nie wolno. Natomiast jeżeli rady wierzycieli nie powołano, to wówczas zgodę na dokonanie tych czynności wydaje sędzia-komisarz (art. 213 ust. 1 Pr.upadł.), podobnie jeżeli istniejąca rada wierzycieli nie podjęła decyzji w wyznaczonym przez sędziego-komisarza terminie (art. 213 ust. 2 Pr. upadł.). Taka zgoda może pozostawiać syndykowi zarówno pełną swobodę w

ustalaniu warunków sprzedaży, jak i być precyzyjna w swojej treści w odniesieniu do ceny, innych elementów transakcji, czy też sposobu jej przeprowadzenia. Zgoda rady wierzycieli powinna wskazywać konkretne składniki, do których odnosi się (por. art. 219 ust. 1 i 3 Pr. upadł.). Z kolei w sytuacji, gdy rada wierzycieli nie wyrazi zgody wymaganej przez ustawę, to czynność taka, nawet jeżeli zostanie dokonana, jest nieważna. Skutkiem braku uzyskania zgody rady wierzycieli wszystkich wymienionych czynności jest rygor nieważności. Wprawdzie Sąd drugiej instancji omyłkowo powołał się na art. 206 pkt 4 Pr. upadł., jednak przyjęta ocena prawna w tym zakresie jest trafna. Tym samym podniesiony zarzut pozwanego w tym zakresie był niezasadny.

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. oddalił obie skargi kasacyjne. O kosztach postępowania kasacyjnego orzeczono zgodnie z art. 100 k.p.c. mając na uwadze fakt, że skoro rozliczenie kosztów poniesionych przez strony przy uwzględnieniu wyniku procesu prowadzi do wniosku, że każdej ze stron należałaby się od przeciwnika procesowego prawie równa kwota, to koszty te podlegały wzajemnemu zniesieniu.

Adam Doliwa

Krzysztof Wesołowski

Jacek Grela

(P.H.)

[SOP]

[a.ł.]